

УПУТСТВО ЗА ПОПУЊАВАЊЕ УПИТНИКА ТРОМЈЕСЕЧНОГ СТАТИСТИЧКОГ ИСТРАЖИВАЊА ЗА ГРАЂЕВИНАРСТВО (ПОДРУЧЈЕ F)

Упутством су посебно објашњене само ставке из упитника (по броју ставке из одговарајуће табеле) код којих се из назива ставке не види потпун садржај и које би се могле тумачити на више начина.

У упитнику се приказују подаци за извјештајно тромјесечје, а не укупни подаци од почетка године до краја извјештајног тромјесечја.

Вриједносни подаци се исказују у КМ, без децимала.

Уколико не располагете евиденцијама на основу којих можете попунити податке у упитнику, потребно је да извршите додатне обрачуне или да урадите најбоље могуће процјене.

ТАБЕЛА 1. ПРИХОДИ ОД ПРОДАЈЕ

Ставка 01 Укупни приходи од продаје остварени у извјештајном тромјесечју. Подаци о приходу од продаје се приказују посебно по врстама прихода, односно, по врстама продатих услуга. Приход од продаје робе обухвата фактурисане приходе за извршене радове и услуге из грађевинских дјелатности и фактурисане приходе од осталих оперативних (неграђевинских) дјелатности у извјештајном тромјесечју, без обзира да ли су фактуре наплаћене или не. Подаци о вриједности прихода од продаје приказују се без ПДВ-а.

Ставка 02 Приходи из грађевинских дјелатности приказује укупне тромјесечне приходе остварене продајом производа и услуга грађевинских дјелатности на домаћем тржишту и у иностранству. Ови приходи су остварени продајом нових објеката, услуга поправке, реконструкције, доградње, организације извођења пројеката на објектима високоградње и нискоградње, као и обављањем специјализованих грађевинских дјелатности (припремни, инсталациони, завршни и други радови на објектима високоградње и нискоградње).

Ставке 03 до 05 Приходи остварени у земљи и ставке 06 до 08 Приходи остварени у иностранству приказују податке **разврстане на високоградњу** (нови објекти, поправке, реконструкције и организација извођења пројеката), **нискоградњу** (нови објекти, поправке, реконструкције и организација извођења пројеката) и **специјализоване грађевинске дјелатности** у високоградњи и нискоградњи (припремни, инсталациони, завршни и и други радови).

Ставка 09 Приходи из осталих оперативних (неграђевинских) дјелатности укључују приходе остварене обављањем дјелатности које према класификацији дјелатности КД БиХ 2010 нису грађевинске. Ова ставка не укључује финансијске и ванредне приходе, као ни капитализовану производњу.

Организација извођења пројеката се односи на окупљање финансијских, техничких и физичких средства за реализацију градње властитог објекта, искључиво ради његове касније продаје. Ако се организација градње неког објекта не обавља ради његове касније продаје, него за потребе властитог пословања (нпр. за изнајмљивање простора у таквим зградама, за обављање производне дјелатности у изграђеној фабрици и сл.), онда се такви подаци не приказују у овој табели (у том се случају ради о капитализованој производњи). Не укључују се архитектонске и инжињерске услуге (просторно планирање, урбанистичко планирање, пројектовање објеката и сл.) и услуге надзора извођења грађевинских пројеката обзиром да не спадају у подручје Грађевинарства према КД РС 2010.

ТАБЕЛА 2. РАСПОДЈЕЛА ПРИХОДА ОД ГРАЂЕВИНСКЕ ДЈЕЛАТНОСТИ У ЗЕМЉИ ПО ОБЛАСТИМА КЛАСИФИКАЦИЈЕ ВРСТА ГРАЂЕВИНСКИХ ОБЈЕКТА (КВГО)

У овој табели се, сагласно Класификацији врста грађевинских објеката КВГО, разврставају подаци о приходима од продаје у земљи, приказани у Табели 1 (редови 03 до 05).

Подаци у свим ставкама ове табеле укључују приходе остварене кроз градњу грађевинских објеката за властити рачун (намјењени тржишту) или градњу на основу уговора за рачун других, те реконструкције, доградњу и поправке, као и дјелатност организације извођења пројеката у високоградњи и нискоградњи (ова дјелатност је тек уведена кроз КД РС 2010 и није обухваћена ставкама КВГО, тако да приходе из ове нове дјелатности треба разврстати по постојећим областима).

Ставке 02 и 03 Изградња стамбених и нестамбених зграда те организација извођења пројеката укључује стамбене и нестамбене зграде. **Стамбене зграде** су зграде са 50% или више укупне корисне (нето) подне површине намијењене стамбеним сврхама. **Нестамбене зграде** су зграде са мање од 50% укупне корисне (нето) подне површине намијењене стамбеним сврхама или без станова у згради.

Ставка 04 Изградња транспортне инфраструктуре те организација извођења пројеката укључује објекте као што су аутопутеви, путеви и улице, жељезничке пруге, аеродромске писте, мостови, тунели и пролази, луке, пловни канали, бране и насипи, аквадукти, хидрограђевински објекти одводњавање и наводњавање.

Ставка 05 Изградња цјевовода, комуникационих и електричних линија те организација извођења пројеката укључује грађевине као што су магистрални цјевоводи за нафту и гас као и воду, међуградске телекомуникационе линије, далеководи, локални гасоводи и водоводи, канализациона мрежа, локални електрични и телекомуникациони водови.

Ставка 06 Изградња комплексних грађевинских објеката у индустрији те организација извођења пројеката укључује објекте и постројења који нису зграде, нпр. објекти у рударству или експлоатацију других сировина, енергетски објекти, објекти хемијске индустрије као и објекти и постројења у тешкој индустрији (високе пећи, ваљаонице, топионицеи сл.).

Ставка 07 Изградња осталих објеката нискоградње те организација извођења пројеката укључује спортске терене, друге објекте за спорт и рекреацију као друге објекте нискоградње (војне објекте, одлагалишта отпада и сл.).

ТАБЕЛА 3. ПЛАЋАЊЕ ПОДИЗВОЂАЧИМА ЗА ИЗВРШЕНЕ РАДОВЕ

У овој табели се приказује фактурисана вриједност извршених грађевинских радова коју је предузеће (или јединица у саставу) признала подизвођачима (кооперантима) за извршене грађевинске радове у извјештајном тромјесечју. Ово се нарочито односи на специјализоване грађевинске дјелатности (припремни, инсталациони, завршни и други радови). **Плаћање подизвођачима се разврстава на радове извршене у земљи (ставке 02 до 04) и иностранству (ставке 05 до 07)**, а унутар тога посебно се исказује за објекте високоградње и нискоградње као и за специјализоване грађевинске радове које су подизвођачи извршили у извјештајном тромјесечју.

ТАБЕЛА 4. ЗАПОСЛЕНИ, ПЛАТЕ И НАКНАДЕ

Ставка 01 Број запослених, тромјесечни просјек представља просјечан број запослених лица које раде током тромјесечја у јединици за коју се подноси извјештај. Просјечан број запослених у тромјесечју се израчунава тако што се сабира број запослених на крају сваког мјесеца у тромјесечју и подијели са три.

Број запослених лица укључује запосленике али и лица која раде у предузећу али нису на платном списку (власници и неплаћени чланови породице власника), који редовно раде, али не примају фиксни износ плате за рад који обављају, партнери и волонтери. Нису укључени радници који су ангажовани путем агенција за запошљавање; трошкови њиховог ангажовања су дио материјалних трошкова, јер су они радници тих агенција.

Ставке 02 до 10 Број запосленика на платној листи, тромјесечни просјек приказују податке о запосленицима по појединачним врстама грађевинских дјелатности и представљају просјечан број плаћених лица које раде током тромјесечја у јединици за коју се подноси извјештај.

Запосленици су лица које се налазе на платној листи код послодавца и примају плату или накнаду од предузећа, без обзира гдје је рад обављен (у сједишту предузећа или изван). У број запосленика се укључују и радници са скраћеним радним временом, сезонски радници, приправници, лица у штрајку или на краткорочном одсуству (искључују се лица на дугорочном одсуству и волонтери).

Ставка 11 Бруто плате и накнаде запосленика представљају бруто плате које укључују: нето плате, доприносе на терет запосленика (доприноси из плата), аконтације пореза на доходак и накнаде које се третирају као лична примања (топли оброк, трошкови превоза на посао, регрес, јубиларне награде, отпремнине и сл.).

ТАБЕЛА 5. ОДРАЂЕНИ ЧАСОВИ РАДА

Ставке 02 до 09 Одрађени часови рада укључују укупан број стварно одрађених часова запосленика током тромјесечја (редовно радно вријеме, прековремени рад, рад недјељом и празницима, рад ноћу и сл.) по врстама радова и услуга у грађевинарству као и у осталим (неграђевинским) дјелатностима. Не укључују се часови који су плаћени, али нису одрађени због празника, годишњег одмора, болести итд.

ТАБЕЛА 6. ЗАЛИХЕ

Вриједност залиха сировина и улазних материјала, као и залиха трговачке робе исказује се у набавним цијенама без повратног ПДВ-а. Вриједности залиха готових производа и недовршене производње исказује се у производним трошковима тј. цијени коштања. Вриједности залиха исказује се као стање првог и последњег дана извјештајног тромјесечја.

Ставке 03 и 04 Залихе сировина и материјала (у земљи) укључују вриједност сировина, потрошног и ситног материјала, енергената, резервних дијелова и инвентара и сл. који се користе као улази у производњу. Вриједности се исказују по стварним трошковима набавке коју чини фактурна вриједност увећана за зависне трошкове набавке (трошкови превоза, утовара и истовара, складиштења као и трошкови чувања материјала на складишту). Ове залихе потребно је процјенити и исказати за извјештајно тромјесечје.

Ставке 05 и 06 Залихе трговачке робе (у земљи) укључују залихе робе које су набављене искључиво за даљу продају на велико или мало у истом стању како су набављене. Док се трговачка роба из veleпродајног складишта може вредновати по набавној или нето продајној вриједности, трговачка роба из малопродајног објекта мора се евидентирати по продајној вриједности. Искључује се роба која се на складишту предузећа чува за трећа лица уз наплату (комисиона роба).

Ставке 07 и 08 Залихе готових производа (у земљи) укључују вриједност свих готових грађевинских објеката или пружених услуга које су намјењени за тржиште. Ради се о завршеним објектима који нису продати у току извјештајног тромјесечја. Вриједност залиха готових производа не може бити већа од могуће нето продајне вриједности. Такође, приказују се и залихе готових производа намјењених тржишту из осталих (неграђевинских) дјелатности (уколико их предузеће обавља).

Ставке 09 и 10 Залихе недовршене производње (у земљи) и ставке 11 и 12 Залихе недовршене производње (у иностранству) укључују вриједност градње или пружених услуга који, са аспекта цјелокупног производног процеса, као резултат немају коначан производ него представљају само одређене фазе изградње грађевинског објекта. Вриједност залиха недовршене производње процјењује се на основу трошкова градње или обављених услуга који нису продати тј. нису фактурисани у посматраном тромјесечју.

Ставке 13 и 14 Унапријед извршена плаћања добављачима укључују авансне износе које је јединица за коју се подноси извјештај платила добављачима у току извјештајног тромјесечја.

ТАБЕЛА 7. БРУТО ИНВЕСТИЦИЈЕ У СТАЛНА СРЕДСТВА У ЗЕМЉИ

Представљају трошкове набавке нових и кориштених сталних средстава, трошкове реконструкције, доградње, инвестиционог одржавања на већ стеченим капиталним средствима (да би се продужио вијек трајања или побољшала продуктивност и сл.), као и вриједност сталних средстава које је произвело предузеће за своје потребе. Трошкови текућег одржавања се не укључују у инвестиције.

Набавка нових сталних средстава (и улагања у њихову изградњу) вреднује се по набавној вриједности, према фактурама примљеним од добављача тј. извођача радова. У износ набавне вриједности треба укључити све порезе, таксе и накнаде који су плаћени у вези са набавком тј. изградњом сталних средстава. Такође, треба укључити и трошкове везане за набавку (планирање, транспорт, монтажа, тестирање и сл.). Трошкови који се односе на финансирање инвестиција (плаћене камате, провизије и сл.) се не укључују у инвестиције. Стална средства набављена путем финансијског лизинга приказују се по тржишној вриједности сталног средства у моменту набавке. Код дугорочних уговора о изградњи, инвестиције би требало приказати у пропорцији са степеном извршења уговорених радова (привремене ситуације). Дати аванси за набавку сталних средстава као и плаћања за добра купљена и фактурисана у претходном кварталу су искључена. Накнадне књиговодствене корекције набавне вриједности и расходовање основних средстава се не обухватају.

Код набавке земљишта потребно је одвојено приказати набавку, а посебно трошкове преноса власништва (трошкови процјене, посредника, нотара, порез на промет некретнина и сл.). У стицање сталних средстава

укључује се и вриједност сталних средстава које је произвело предузеће за властите потребе као и ванредно одржавање које је урадило само предузеће. Вриједност инвестиције се одређује на основу насталих трошкова у таквој производњи или поправкама. У инвестиције се укључују и стална средства добијена бесплатно (донације). Средства које је предузеће стекло као резултат статусних промена тј. преузимања или спајања са другим предузећима се не укључују.

ТАБЕЛА 8. ИЗГРАДЊА, ДОГРАДЊА И РЕКОНСТРУКЦИЈА ОБЈЕКТА ЗА ВЛАСТИТУ УПОТРЕБУ У ЗЕМЉИ (дио укупних инвестиција из Табеле 7.)

Под градњом за властите потребе подразумијева се градња објекта која ће служити извјештајној јединици за обављање дјелатности (нпр. градња управне зграде, складишта материјала, надстрешница за грађевинске машине, прилазних путева до тих објекта и сл.) и коју ће укњижити као своје основно средство. Вриједност се одређује на основу трошкова насталих у таквој производњи. У случају да извјештајна јединица не располаже тачним подацима о трошковима изградње грађевинског објекта у извјештајном тромјесечју, податке треба процијенити на темељу предрачунских калкулација тих трошкова сразмјерно извршеним радовима у извјештајном тромјесечју.

Ставке 02 до 04 Утрошена добра и услуга за капитализовану производњу по врстама грађевинских дјелатности укључују трошкове за употребијелна добра и услуге (грађевински материјал, готови производи и дијелови за уграђивање, погонско гориво, електрична енергија, утрошени резервни дијелови и др.) који су у цијелости утрошени за извођење радова.

ТАБЕЛА 9. СТАМБЕНА ИЗГРАДЊА У ЗЕМЉИ

У овој табели се уписују подаци о броју и површини завршених станова у извјештајном тромјесечју, те подаци о броју незавршених станова на крају извјештајног тромјесечја.

Ови подаци се односе на нове станове у новим зградама, које су подигнуте на градилиштима на којима прије није било никаквог објекта или је постојао, претходно уклоњен објекат, као и дограђени или надограђени станови на већ постојећим објектима (уколико се граде као нове стамбене јединице).

Да би се избјегло вишеструко исказивање података о броју и површини станова, исказују се само станови које извјештајна јединица гради на основу директног уговора (као главни извођач) с инвеститором или за потребе тржишта, без обзира на то да ли је при томе користила само властиту радну снагу или је користила услуге подизвођача и сл.

Ако је извјештајна јединица подизвођач или кооперант, нпр. изводила само инсталацијске или завршне радове на становима, тада не приказује податке о броју и површини станова, него то приказује главни извођач радова.

Ставка 01 Број завршених станова односи се на број завршених станова у извјештајном тромјесечју. Укључују се нови као и дограђени или надограђени станови на постојећим објектима, уколико се граде као нове стамбене јединице.

Ставка 02 Површина завршених станова исказује се у m^2 корисне површине станова. Корисна површина представља подну површину стана мјерену унутар зидова стана. Не укључује се површине подрума и поткровља (осим ако нису уређени као остали дио стана), гаража, котловница, дрварница и сл., те стубишта и других заједничких просторија у зградама.

Ставка 03 Број незавршених станова на крају извјештајног тромјесечја представља станове који су се почели градити у извјештајном тромјесечју или раније, а нису завршени до краја извјештајног тромјесечја, као и станови који се још нису почели градити, а налазе се у започетим зградама.

ТАБЕЛА 10 МЈЕРЕЊЕ ОПТЕРЕЋЕНОСТИ КОД ПОПУЊАВАЊА УПИТНИКА

У овој табели се приказује укупно вријеме, изражено у минутима, које је утрошено на попуњавање упитника. Часове утрошене за попуњавање упитника треба претворити у минуте.

НАПОМЕНА:

Да бисте приступили основним статистичким стандардима (Класификација дјелатности 2010 и Класификација врста грађевинских објекта 2005) можете користити сљедеће web адресе:

<http://www.rzs.rs.ba/Dokumenti/Klasifikacije/KlasifikacijaDjelatnostiSaOpisima.pdf>

<http://www.rzs.rs.ba/Obrasci/Gradjevarstvo/IZVOD KVGGO CIR.pdf>